

බුදුදහමේ දැක්වෙන උරුම කළමනාකරණය

බී.වී.ටී.එල්. දිසානායක

පුරාවිද්‍යාව හා උරුම කළමනාකරණ අධ්‍යයනාංගය, ශ්‍රී ලංකා රජරට විශ්වවිද්‍යාලය
Tharushikadissanayake122@gmail.com

මුඛ්‍ය පද - සාම්ප්‍රදායික සංරක්ෂණ සංකල්ප, උරුම කළමනාකරණය, චුල්ලවග්ගපාලිය, අංගුත්තර නිකාය, බුදුන්ගේ දේශනා,

හැඳින්වීම

ගමක් වශයෙන්, රටක් වශයෙන් හෝ භූගෝලීය කලාපයක් වශයෙන් ගත් කළ සංස්කෘතික උරුම සම්පත සීමිත ය. මේවා විධිමත් පරිපාලනයකින් යුක්තව සාර්ථක ප්‍රතිඵල අපේක්ෂාවෙන් ආරක්ෂා කර ගනිමින් ප්‍රයෝජනයට ගැනීම සඳහා කළමනාකරණයක් අවශ්‍ය වේ. උරුම කළමනාකරණ පද්ධතියක් සැලසුම් කිරීමෙන් බලාපොරොත්තු වන්නේ ක්‍රමවත් බවකි. අතීත ශ්‍රී ලංකාවේ ක්‍රියාත්මක වූ එවැනි ක්‍රම මගින් සැලකිය යුතු ලෙස උරුම සුරක්ෂිත බවක් සිදු වී තිබේ. බොහෝ දුරට මේ පද්ධති ක්‍රියාත්මක වූයේ උරුමයේ යහපැවැත්ම පිණිස ය. සාම්ප්‍රදායික උරුම සංකල්පයේ ඉතිහාසය ගැන සාකච්ඡා කළහොත් එම වචනය මුලින් අසන්නට ලැබෙන්නේ බෞද්ධාගමික සංකල්පයන් තුළ ය. ඒ පිළිබඳ විමසා බැලීම මෙහි ප්‍රධාන අරමුණ වේ.

ක්‍රමවේදය

යථෝක්ත පර්යේෂණ ගැටලුව සාධනය කරගැනීම සඳහා මා විසින් ක්ෂේත්‍ර නොවන අධ්‍යයනය ක්‍රමවේදය යොදාගන්නා ලදී. ශ්‍රී ලංකාවේ පැරණිත ම කළමනාකරණය පිළිබඳ ලියැවී ඇති සාහිත්‍යයමය මූලාශ්‍ර අධ්‍යයනයක් සිදු කරනු ලැබිණි. ඉන්පසු එම දත්ත එක්රැස් කරගැනීම සිදු කෙරෙණි. අවශ්‍ය කරන සැලසුම් හා ඡායාරූප ආදිය සහ කවදුරටත් දත්ත ලබා ගැනීම සඳහා අන්තර්ජාලය භාවිත කරමින් අවශ්‍ය තොරතුරු රැස් කරගන්නා ලදී.

ප්‍රතිඵල හා සාකච්ඡාව

බුදුන් වහන්සේ ශ්‍රාවකයන් වහන්සේලාට දේශනා කරන ලද ධර්ම කරුණුවල කළමනාකරණය යන වචනය නොමැත. එහෙත් උරුමය කළමනාකරණය පිළිබඳ අවධානය යොමු කර ඇති බව අතීත කරුණු විමසීමේ දී පෙනේ. චුල්ලවග්ග පාලියේ හික්ෂුන් පරිභෝජනය කරන විහාරාරාමවල ඇතිවන කැඩී බිඳී යාම් හමුවේ ඒවා පිළිසකර කර ගත යුතු ආකාරය පිළිබඳ ව දක්වා ඇත.

“නෙත බො පන සමයෙන විහාරස්ස කුඩ්ඛපාදෝ
ජීරති හගචතෝ ඒතමත්ථං ආරොවෙසුං
අනුජානාමි හික්ඛවේ කුලුංකපාදකන්ති
විහාරස්ස කුඩ්ඛ ඔවස්සති - පෙ -
අනුජානාමි හික්ඛවේ පරිත්තාන කිට්ඨං ගුද්දසුධන්ති”

- එසමයෙහි විහාරයේ බිත්ති මුල දිරයි. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ට මේ පුවත් සැලකළහ. “මහණෙනි, කුලුංක පාදකය විඳ ලී කණු සිටුවා කළ බිත්ති පාදය අනුදනිමි” යි වදාළ සේක.
- විහාරයේ බිත්තිය තෙමෙයි. “මහණෙනි, රැකවල් පැළැල්ල ද වසුගොම, අළුතැටි එකට අනා තැනු බදාමය ද අනුදනිමි” යි වදාළ සේක.
- තවත් විටෙක නොපහත් ජනයාගේ පැහැදීම සඳහා ආකර්ශනය ඇති කරනු වස් ආරාමයේ අලංකාරය වැඩිකර ගැනීම සඳහා කළ යුතු කාර්යයන් කිහිපයක් ම බුදුන්

වහන්සේ පෙන්වා දෙයි. ඒවා එකල වර්ණය ලබා ගැනීම කෙරෙහි ද මහෝපකාරී වන්නට ඇතැයි කල්පනා කළ හැකි ය.

- සුදු පැහැ, කළු පැහැ, ගුරු පැහැ පිරියම් කරන්නට උපදෙස් දෙයි. රළු බිත්තියේ සුදු පැහැ නොදැනෙන්නට, දහයියා පිඬු දී අත්ලෙන් තුනී කර සුදු පැහැ රඳවන්නට උපදෙස් දෙයි. සුදු පැහැ එකට නොබැඳෙන විට, සියුම් මැටි සමඟ මිශ්‍ර කර සුදු පැහැ රඳවන්නට උපදෙස් දෙයි. එයින් ද සුදු පැහැ එකට නොබැඳෙන විට, මැලියම් ද පිටි කැඳ ද සමඟ මිශ්‍ර කර එසේ කිරීමට උපදෙස් දෙයි.

බුදුන් වහන්සේ විසින් දේශනා කළා වූ ද භික්ෂුන් තම අභිමතය පරිදි කළා වූ ද විහාරාම ආරක්ෂා කර ගැනීමේ ක්‍රියාමාර්ග අතර,

- පටිසංකරණ - ප්‍රතිසංස්කරණ
- බණ්ඩවුල් පටිසංකරණ - කැඩීබිඳි ගිය තැන් සැකසීම
- පුන කිරීම - නැවත කිරීම
- නවාමිකර - අලුත්වැඩියා කිරීම
- බණ්ඩසංබරී, පාතනික - දිරුතැන් අළුත්වැඩියා කිරීම
- ජනපටි ගතක - දිරු තැන් සැකසීම

යනාදී කටයුතු සිදු කළ බව වුල්ලවග්ග පාලියේ සඳහන් කර ඇත. තවද කළමනාකරණ කටයුතු නොකර දිරාපත් ව ජීර්ණය වීමට ඉඩ හැරීම භික්ෂුන්ගේ යුතුකම් පැහැර හැරීමක් ලෙස දක්වා තිබේ. භික්ෂු ආරාම, ආවාස, ගොඩනැගිලි, ස්තූප, බෝධිසර, ථූපසර, ඡන්දාසර ආදී අනෙකුත් සියලු ගොඩනැගිලි ප්‍රතිසංස්කරණය කිරීමේ දී පිරිස රැස් කිරීම සඳහා බෙරයක් හෝ හක්ගෙඩියක් වැයීම තුළින් සන්නිවේදනය කිරීම සුදුසු ක්‍රමයක් බව අංගුත්තර නිකායේ නිකායට්ඨ කතාවේ සඳහන් වේ. අතීත සංස්කෘතික උරුමය ප්‍රබල ලෙසින් සංස්ථාපනය වූයේ ද, ආරක්ෂා වූයේ ද විහාරස්ථානයේ උරුමය ආරක්ෂා කර ගැනීමට භික්ෂුන් වහන්සේ මූලිකත්වය ගන්නා සේ ම ශිල්පීය වශයෙන් තම සේවය ලබා දෙන්නට තවත් පිරිසක් සෑදි පැහැදි සිටිය නිසාවෙනි. මේ මැදිහත් වීම ප්‍රධාන ආකාර දෙකකින් යුක්ත විය.

- වක්‍රාකාර මැදිහත් වීම.
- සෘජු මැදිහත් වීම.

විවිධ හේතූන් මත ජරාවාස වී විනාශයට පත්වන උරුමයන් ප්‍රතිසංස්කරණය කිරීමටත්, ආරක්ෂා කර ගැනීමටත් නිත්‍යය සේවයේ බැදී සිටි සංරක්ෂණ ශ්‍රම බලකායන්, කර්මාන්ත ශිල්පී කණ්ඩායමක් විසින් කටයුතු කළ අතර ඒ සඳහා විහාරයට අයත් ඉඩම් කුඹුරු ආදායමෙන් ඔවුන් වේතන ලැබූහ. යම් හෙයකින් අදාළ කාර්යභාරය නිසි පරිදි සිදු කරගත නොහැකි නම් පවරා තිබූ කුඹුරු ඉඩම් නැවත අදාළ පුජ්‍ය ස්ථානයට පවරාගෙන තිබේ. මේ අයුරින් පාරම්පරික ලෙස විධාන කිරීමකින් තොරව තමන්ට පැවරී ඇති කාර්යයන් ලෙස අදාළ උරුමයන් ආරක්ෂා කර ගැනීම මෙහි දී සිදු වේ. මෙය වක්‍රාකාර මැදිහත්වීමක් වන්නේ සෘජු ලෙස මුදල් වැය කිරීමක් සිදු නොවේ.

මිහින්තලා සෙල්ලිපියේ 'පඤ්ඡකා ස්ථවිර' නම් භික්ෂුවක් පිළිබඳ සඳහන් කර ඇත. විනාශ මුඛයට පත් ගොඩනැගිලි ප්‍රතිසංස්කරණය කිරීමට සෘජු මූල්‍යමය දායකත්වය භික්ෂුන්ගේ මැදිහත්වීමෙන් සිදුවන්නේ නම්, ඒ සඳහා අවශ්‍යය ලිපි ලේඛන සකස් කිරීමට, සුරක්ෂා කිරීමට හා අවශ්‍ය ඕනෑම වේලාවන් හිදී සභාව වෙත ඉදිරිපත් කිරීමට තෝරාගන්නා ලද විශේෂ ස්ථවිර ඒ නම් වේ. අභයගිරි විහාර සංස්කෘත ලිපියේ පඤ්ඡකා ව සකස් කර දෛනික වාර්තාගත කිරීම ද මාසික ව විශ්ලේෂණය කිරීම ද වාර්ෂික වාර්තා සැපයීම ද සිදු කල බව තහවුරු වීමෙන් උරුම කළමනාකරණයට අදාළ කටයුතු පියවරෙන් පියවර විමසා

බැලූ බව මනාව පැහැදිලි වේ. තව ද ජේතවන දාගැබ ප්‍රතිසංස්කරණය කරන්නවුන් උදෙසා හික්ෂුන් තමන්ගේ ආහාර කොටස පවා පරිත්‍යාග කර ඇති බව මහාපාලි දාන ශාලාවේ බත් ඔරුවේ ඇති ලිපියේ සඳහන් වේ.

තවද මිහින්තලා පුවරු ලිපියෙහි ද ආරාම කළමනාකරණය ගැන තොරතුරු සඳහන් වේ. ඒ අතර,

- විහාරයේ නඩත්තු කටයුතු
- හික්ෂුන් වහන්සේලාට දිය යුතු දීමනා
- නිලධාරීන්ට දිය යුතු දීමනා
- කාර්මිකයන්ට දිය යුතු දීමනා
- විහාරයට අයත් දේපල
- ගිහියන් සඳහා නීති යනාදිය අන්තර්ගත වේ.

ඉහත සඳහන් තොරතුරු විශ්ලේෂණාත්මක ව අධ්‍යයනය කරන විට පෙනී යන්නේ බෞද්ධාගමික සංකල්පය තුළ උරුම කළමනාකරණ අංග මැනවින් අන්තර්ගත වී තිබුණු බවයි.

ආශ්‍රිත මූලාශ්‍රය

මැන්දිස්, ඩීගටි., හා ගුණරත්න, එම්.ආර්.එස්., :2016, **උරුම කළමනාකරණ ප්‍රවේශය**, ගැටබේ: නෙත්වින් ප්‍රින්ටස්.

අමරවංශ, කේ., 1969, **ලක්දිව සෙල්ලිපි**, කොළඹ: ඇම්.ඩී. ගුණසේන සහ සමාගම